वनस्पतयः शान्तिः

● केशदामहन्त, जोरहाट

मध्यप्रदेशे चित्रकूटः नाम महाटवी आसीत् । तत्र कस्यचित् सरोवरस्य तीरे दीर्घजीवी नाम योगिपुरुषः निवसति स्म । चित्रकूटं परितः बहवः ग्रामाः आसन् । नगराणि च आसन् । तेभ्यः आगत्य जनाः अरण्यस्थान् वृक्षान् कर्तयित्वा गृहादिकं निर्मितवन्तः । पाकादिकार्याय अपि वृक्षच्छेदनं भवति स्म । अङ्गारोपजीविनश्च वृक्षेषु अग्निसंयोगं कृत्वा अङ्गारं निर्मान्ति स्म । एवम् अनेकविधैः कृत्यैः सा अटवी वृक्षशून्या जाता ।

तस्मिन् एव काले पञ्च वर्षाणि यावत् अनावृष्टिः जाता । जलाशयाः नद्यः च शुष्काः । सस्यक्षेत्राणि सहस्रधा विदीर्णानि । कूपाः जलशून्याः जाताः । जनाः पशुपक्षिणः च जलाभावतः खाद्याभावात् च मरणोन्मुखाः जाताः । व्याधयः प्रवृद्धाः । देशे महत् दुर्भिक्षं प्रादुरभूत् ।

एकदा मृतपुत्रदारबान्धवः कश्चन काष्ठोपजीवी देशान्तरं गन्तुम् इच्छन् चित्रकूटमार्गेण प्रयाणं कृतवान् । प्रयाणावसरे महती पिपासा बुभुक्षा च अजायत । तावता तेन दीर्घजीविनः आश्रमः दृष्टः । सः काष्ठोपजीवी दीर्घजीविनं जलम् अयाचत । दीर्घजीवी प्रयत्नेन सङ्गृहीतं जलं दत्त्वा आहारमपि दत्तवान् । क्षणं विश्रम्य काष्ठोपजीवी अपृच्छत् - ''महात्मन् ! इन्द्रः, वायुः, वरुणः इत्यादिषु कस्मिन् वयम् अपराधं कृतवन्तः, येन एतादृशी अनावृष्टिः जाता ? एतस्याः निवारणोपायः कः ?'' इति ।

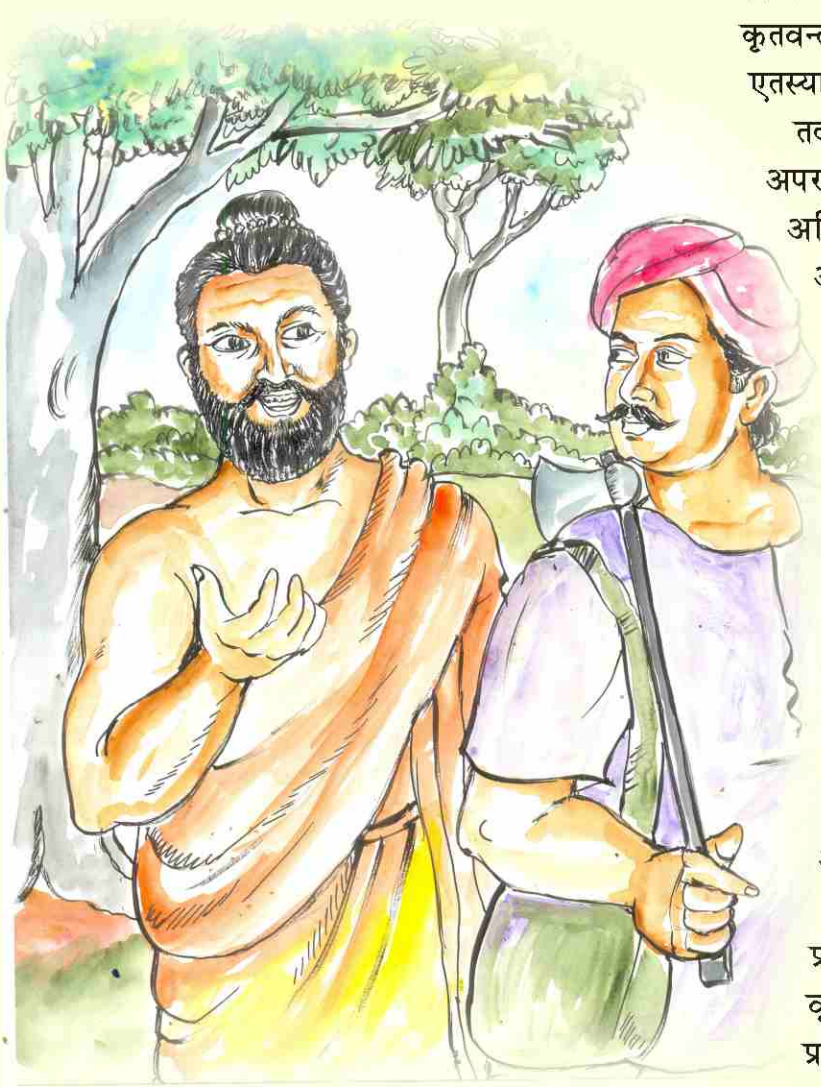

तदा दीर्घजीवी अवदत् - ''भोः, भवद्भिः अपराद्धं वनस्पतिविषये । परिणामघोरताम् अविचिन्त्य भवद्भिः वृक्षाः नाशिताः । अरण्ये अग्निसंयोगः कृतः । वृक्षारोपणकार्यं केनापि न कृतम् । अतः इयं दशा । त्वं तु जीवनाय देशान्तरं गन्तुम् उद्यतोऽसि । किमर्थं त्वया जन्मभूमिः त्यज्येत ? अत्रैव सस्यारोपणं सस्यपालनं च चिन्तय । अन्यान् अपि एतदर्थं प्रेरय ।

'एकस्य छेदने जाते
रोपयेम पुनर्दश ।
पालयाम सदा वृक्षान्
यत्नेन स्वात्मजानिव ।।' इति दीक्षां धरत । तेन तव जन्मभूमिः एव अन्नदा आश्रयदा सुखदा च भविष्यति'' इति ।

सः काष्ठोपजीवी मङ्गलसाधकोपायं प्राप्य तुष्टः सन् महात्मानं प्रणम्य वृक्षपरिपालने मतिम् आस्थाय स्वग्रामं प्रति प्रस्थितवान् । ❑❑